

חודש מנחם אב מלחמה ושלום

א. לפי סדר י"ב לשונות השמחה המכוונים כנגד חודשי השנה, חודש מנחם אב הוא כנגד "שלום".

ראשית, יש להבין מדוע "שלום" נמנה על י"ב לשונות השמחה.

והנה היוצא מדברי הלב שמחה, שחודש אב הוא כנגד "שלום", נראה בהשקפה ראשונה תמוה מאד. במסכת תענית (פ"ד מ"ו) נמנו המאורעות שהיו בחודש אב: "בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר" - ומאורעות אלו של מלחמה ומדון הם לכאורה ההיפך הגמור מ"שלום", וצ"ע. בראש חודש אב נפטר אהרן הכהן (במדבר לג, לח) שהיה "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א מ"ב) וזה מתאים עם לשון השמחה "שלום" המכוונת לחודש אב. אך היא הנותנת, מהותו של אהרן הכהן ומעשיו באהבת השלום ורדיפתו לכאורה עומדים בסתירה עם מאורעות המדון והמלחמה של חודש אב, וצ"ע ביישוב הדברים.

לדעת האריז"ל סדר החודשים מכוון כנגד השבטים לפי סדר חניית השבטים במדבר: יהודה, יששכר וזבולון. ראובן, שמעון וגד. ולפי זה **חודש אב** הוא כנגד שבט **שמעון** (בני יששכר, מאמרי חודש תמוז אב, מאמר א אות ג). והנה שבט שמעון לא זכה לברכתו של יעקב אבינו, כפי שנאמר בפרשת ויחי: "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם, בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור, ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה" (בראשית מט ה-ז). שמעון מזוהה על ידי יעקב אבינו עם "כלי חמס" ומלחמת שכם. ואם כן תמוה כיצד שבט שמעון דר בכפיפה אחת עם ה"שלום" שבחודש אב, וצ"ע.

הדברים הנקראים "שלום"

ב. בדברי חז"ל מצאנו ש"השלום" נקשר עם דברים רבים.

שמו של הקב"ה, שמו של משיח, שמם של ישראל - כדברי מסכת דרך ארץ זוטא: "אמר רבי יהושע, גדול הוא השלום ששמו של הקב"ה נקרא שלום, שנאמר (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום. רבי יוסי הגלילי אומר, אף שמו של משיח נקרא שלום, שנאמר (ישעיה ט) אבי עד שר שלום. אמר רבי יהושע, גדול הוא השלום שישראל נקראין שלום, שנאמר (זכריה ח, יג) כי זרע השלום, למי השלום לזרע השלום".

התורה - נקראת "שלום", כדברי הזוהר (ח"ג דף קעו) "רבי יוסי אומר, כתיב (תהלים קיט, קסה) שלום רב לאוהבי תורתך, אורייתא הוא שלום, דכתיב (משלי ג, יז) וכל נתיבותיה שלום".

שבת - נקראת "שלום", כדברי הזוהר (ח"ג דף קעו) "כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, לא יכיל לאתקיימא, עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי" [כאשר ברא הקב"ה את העולם, לא יכל להתקיים עד שבא והשרה בו את השלום, ומהו - שבת, שהוא שלום לעליונים ולתחתונים].

אות י' ואות ו' - בזוהר (ח"ג דף רלח) מובא שחלק מהבטחת "הנני נתן לו את בריתי שלום", היא הוספת האות י' לשמו של פנחס [כפי שנכתב בפסוק (במדבר כה, יא) פינחס]. ובספר שפת אמת (פרשת פנחס תר"ס) כתב: "ענין היו"ד שנתוסף לפינחס, **שהוא אות שלום**, כי **באות יו"ד** אין חלל והפסק כמו בכל האותיות, וכמו כן **באות ו'**. והם ב' **שלימות**, כמו שכתוב (ישעיה נז, יט) **שלום שלום** לרחוק ולקרוב".

ויש להסביר מדוע האות י' והאות ו' הם אותיות "שלום".

מילה - כתב השפת אמת (פרשת פינחס, תרנ"א) וז"ל: "חתימת ברית קודש נקרא שלום (ח"ג דף קטו), כמו שבת שנקראת שלום. כי השלמת הבריאה היתה בו, כמו שאיתא (עי' רש"י בראשית ב, ב) מה היה העולם חסר - מנוחה, באת שבת באה מנוחה. ואיתא במדרש בראשית המשל טבעת שחסר בו חותם, ע"ש (עי' בר"ר י, ט'). והכל ענין אחד, כי כל ימי המעשה הם דברים פרטים. ושבת הוא הכלל, ועל זה הכלל חתם ה' יתברך שמו כמו שכתוב (בראשית א, לא) יום השישי ויכולו השמים, ראשי תיבות שם הוי"ה (שו"ע או"ח סימן רע"א סעיף י' ברמ"א). וכמו כן ממש סיום יציאת האדם הוא המילה, שזה האבר כולל כל האדם [כלומר, השלמת האדם היא רק לאחר הסרת הערלה ממנו בשעת ברית המילה]. ולכן חתם שמו יתברך במצות המילה, כדאיתא (תיקו"ז בהקדמה) מי יעלה לנו השמימה (דברים ל, יב) ראשי תיבות מילה, סופי תיבות הוי"ה".

יוסף הצדיק - בשפת אמת (פרשת קרח תרנ"א) הביא מהזוהר (ח"ג דף קעו, ב) "השלום הוא בחינת יוסף הצדיק".

ירושלים - נקראה "שלום" (מדרש זוטא, שיר השירים פרשה א).

הנה כי כן דברים רבים נקראו בשם "שלום", והשאלה היא, האם יש מכנה משותף בין כולם.

"שלום" בגימטריא "עשו" ובו חותמים את ברכת הכהנים

ג. על פסוק המקדים לברכת כהנים "כה תברכו את בני ישראל" (במדבר ו, כג), כתב בעל הטורים: "וכ"ה אותיות בפסוק שמע ישראל (דברים ו, ד) וכ"ה פעמים לשון ברכה בחומש, וכ"ה פעמים שלום בחומש, ולכך מתחיל ברכת כהנים בברכה ומסיים בשלום, וזהו (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום". הוזכרו בדבריו שלושה עניינים: שמע ישראל, ברכה ושלום, וצ"ב הקשר ביניהם. ובעיקר יש להבין את סיום דבריו במה שכתב "ולכך מתחיל ברכת כהנים בברכה ומסיים בשלום", וצ"ב.

דבר מופלא נוסף מבואר בבעל הטורים (שם פסוק כו) וז"ל: "וישם לך שלום. **שלום, בגימטריא עשו**. הוי מקדים שלום לכל אדם ואפילו בשלום גוי" (אבות פ"ד מט"ו). גם לאחר ההסבר, שהגימטריא מרמזת על החיוב לשאול בשלום כל אדם ואפילו בשלום גוי, עדיין לא מובן השילוב המפתיע בין "שלום" ו"עשו" שהוא "איש יודע ציד" ובעל מלחמות - שהם לכאורה דברים המנוגדים בתכלית, וצ"ע.

בספר קהלת (פרק ג) מנה שלמה המלך "כ"ח עיתים", דהיינו עשרים ושמונה דברים עליהם נאמר "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים", ובכללם: "עת לאהוב ועת לשנוא עת מלחמה ועת שלום" (שם פסוק ח). והקשה האלשיך מדוע שני ה"עיתים" האחרונות - "עת מלחמה ועת שלום", לא נאמרו עם תוספת האות למ"ד לפנייהם "עת למלחמה ועת לשלום", כפי שנאמר בשאר ה"עיתים". ובוודאי שינוי זה מלמדנו דבר מה, וצ"ב.

* * *

השלום - מאחד ומחבר את הניגודים השונים בבריאה

ד. בביאור הדברים כתב האדמו"ר מסלונים בעל התיבות שלום (פרשת נשא) וז"ל: "לכאורה הדבר נעלם מבינתנו, מה שחז"ל העמידו את השלום בדרגה גבוהה כל כך. שמכל זה עולה, כי בוודאי אין משמעות שלום כפשוטו שהוא רק העדר מחלוקת. וכן משמע מהא דכתיב "עושה שלום במרומיו", שהקב"ה עושה שלום בין מלאכים ושרפים, והרי במרומים אין יצר הרע ולא שייך בכלל מחלוקת, ומה יש לעשות שם שלום. ועל כרחק **שלום הוא מדרגה חיובית עליונה** השייכת בעליונים ובתחתונים, שהתורה כולה שלום וכל הבריאה מתנהגת בשלום.

ויש לבאר הענין על פי מה שכתב הרה"ק המגיד מקו'ניץ זי"ע בעבודת ישראל (פרשת נח) לבאר הטעם מה שנקרא הקב"ה "שלום", ככתוב "עושה שלום במרומיו". כי קיבלנו מרבתינו נ"ע, כי אין לך דבר נברא שאיננו מורכב מד' יסודות: אש רוח מים עפר, והם יסודות מתנגדים, כי מים מכבים האש והרוח מנפחו, וכן כולם אחד לעומת חברו. ומצד

השכל אין מבין איך הם בתפיסה אחת להיות מיוחדים ומשולבים, אלא שכל המחברם וכוללם יחד הוא אדון כל. וכתב (תהלים קד, כד) כולם בחכמה עשית, ע"כ. והיינו שכל הבריאה שברא הקב"ה, לכאורה היא מלאה כוחות מנוגדים, וכולה פרטים מפרטים שונים המנוגדים וסותרים אחד את השני, קיץ וחורף, קור וחום, יומם ולילה, וכן **בין הנבראים עצמם יש סתירות וניגודים**, ובאופן טבעי אין קיום לכל חלקי הבריאה, ורק **מידת השלום היא כח על טבעי** שנתן הקב"ה בבריאה, **המחברת וממזגת על היסודות והניגודים וכוללם יחד והיו לאחדים**.

והיינו **שענין שלום הוא השלמות שבבריאה**, על ידי מיזוג כל הפרטים וההתאמה ביניהם, עד שכל חלק מתאים לחברו ומשלימו, **שמיזוג זה מקיים את הבריאה**. ולאור זה, הרי שהשלום אינו רק מידה פרטית, אלא מידה הכוללת, בה תלוי כל קיום הבריאה. ועל כן גדול השלום ששמו של הקב"ה שלום, וימחה שמי על המים כדי להטיל שלום, וה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, **כי זה הכח שמעמיד ומחזיק את כל הבריאה**, ע"כ דברי הנתיבות שלום. ומבואר כי "שלום" אין פירושו רק "העדר המחלוקת", אלא ה"שלום" הוא "מדרגה חיובית". כלומר, "שלום" מלשון "שלמות" הוא הכח **המשלים** את הבריאה, משום שעל ידי השלום מתחברים ומתמזגים כל הכוחות המנוגדים בבריאה. [וזהו ביאור דברי הגמרא בברכות (נו, ב) "אמר רבי חנן, שלש שלומות הן: נהר, ציפור וקדרה... קדרה דכתיב, (ישעיה כו, יב) ה' תשפות שלום לנו". ובספר עיטורי תורה (פרשת נשא) מביא בשמו של מהר"ם בנעט, שאמר: "אין לך דברים המנוגדים זה לזה כמו אש ומים, והאפשרות היחידה שהם יהיו ביחד, היא רק באמצעות הקדרה, כאשר המים הנמצאים בתוך הקדרה מתבשלים באמצעות האש הנמצאת מתחת לקדרה. באמצעות הקדרה, הם אפוא פעילים יחד, ומכאן השימוש בקדרה כסמל השלום". הקדרה היא דוגמא לשילוב כוחות ותכונות מנוגדים למטרה משותפת. והעולם מוסיף בדרך צחות: אמנם הקדרה עושה שלום, אבל היא עצמה מתפחמת. וזה דרכו של מתווך שיוצא מהעסק בפנים מפוחמות].

אין שלום ללא מלחמה

ה. ונראה לפי זה, כי מעלת ה"שלום" נבנית מתוך הניגוד ומתוך המלחמה שבעקבותיה בא השלום. יסוד לדברים, מה שכתב השפת אמת (פרשת חקת, תרנ"ד) וז"ל: "ואיתא בגמרא (ברכות נד, א) והב בסופה (במדבר כא, יד) מקיש נחלי ארנון לניסי ים סוף, כי בני ישראל זכו אל השירה אחר יציאת מצרים, והמלחמה שהיה להם במצרים, היה הכנה להיות והב בסופה. כמו שכתוב מלחמות ה', אהבה בסופה, **שכל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים** (אבות פ"ה מ"ז), **וזוכין אל השלום**, שזהו בחינת השירה". כדרכו, בדבריו הקצרים, סלל השפת אמת יסוד ברור בהגדרת מהות ה"שלום", על פי דברי חז"ל ש"כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים". והיינו ששלום אמיתי ומבוסס נוצר לאחר שקדמה לו מחלוקת. השלום בירושת הארץ, וכן ניסי ים סוף, באו לאחר מלחמה שקדמה להם.

והדברים מתיישרים על הלב, שהרי מערכת הכוחות המנוגדים זה לזה בטבע הבריאה, היא זאת שלמעשה יוצרת את השלמות, כאשר על ידי השלום מתאחדים כל הכוחות במטרה משותפת. הניגוד שנוצר בטבע, הוא המביא לקיום שלום אמיתי. והמציאות היום יומית תוכיח, שאין אפשרות לאדם לגדול, הן מבחינה טבעית והן מבחינה רוחנית, ללא "נוגדנים". כאשר האדם עומד מול כוחות המתנגדים לשאיפותיו ותכניותיו, הוא מוציא מעצמו את מירב הכוחות שבו, כדי להגשים את מטרותיו. אדם משולל אתגרים, לעולם לא יצליח להפיק מעצמו את מיטב כישוריו ולעולם לא יגיע לשלמות.

ומכאן הקביעה שאין שלום ללא מלחמה. כלומר, מעלת ה"שלום" באה לידי ביטוי רק אם היא נובעת כתוצאה ממלחמה שהדרך היחידה למזג ולחבר בין כל הניגודים היתה באמצעות השלום. או אז, בכוחו של השלום המאחד בין כל

הכוחות להביא לשלמות, כי השלום גורם שהאדם תורם מכל כוחותיו וסגולותיו, ועל ידי זה נוצרת מסכת מושלמת האוצרת בתוכה שילוב של כוחות רבים.

השלום והמלחמה - שני חלקים של השלום

ו. הרמב"ם בפירושו המשניות (מסכת פרה פ"ג מ"ג) כתב: "הנה אין הבדל בין איש שלא נטמא לעולם במת, ובין איש אשר נטמא כל ימיו ואחר כך טבל והזה עליו ג' וז', אלא שזה אשר הוזה עליו, יותר גדול המדרגה בטהרה, לפי שהפסוק כבר שפט עליו שהוא טהור". ומבואר בדבריו שאדם טהור שלא נטמא מימיו, הוא אמנם טהור, אבל בתורה לא נאמר התואר "טהור" אלא על מי שננטמא ולאחר מכן נטהר. במילים אחרות: הטמא לאחר שנטהר עומד בדרגה גבוהה יותר ממי שלא נטמא מעולם, כי רק עליו נאמר בתורה שהוא "טהור". ודברים אלו מבוארים היטב על פי האמור ששלום ללא מלחמה אינו שלום בדרגה שלימה, וכמו כן, טהרה ללא טומאה שקדמה לה אינה טהרה שלימה. במטרה להגיע מתוך המלחמה לשלום, גם בלשון הקודש רואים כי מלחמה ושלום אחוזים האחד בשני. שם העצם המרכזי של כלי מלחמה הוא "נֶשֶׁק", אך באותן האותיות, כאשר ישתנה הניקוד, נוכל לקרוא: "נֶשֶׁק" מלשון נשיקה, המורה על שלום ואחוה. וגם אותיות השורש של מִלְחָמָה הם גם מלשון לָקַח, המאחד את כל האנושות בצריכתו ובדאגה לקיומו השוטף, וגם מלשון הִלָּחָמָה הנובע משורש ל.ח.ם, שמוכנו לחבר ולמזג. וכעין זה באותיות השורש ח.ר.ב. הבאות כחֶרֶב, סמל המלחמה, ומצד שני בהיפוך האותיות, משמעותם של חֶרֶב - חברות ושלום. חילופי האותיות במילים בלשון הקודש רומזים לנו, שאכן המלחמה היא כלי לעשיית שלום, וגם דברים מנוגדים יכולים בהצטרפותם בשלום, ליצור שלמות.

ובזה מוטעמים בדקדוק דבריו של החכם מכל אדם ב"כ"ח העתים" - "עת מלחמה ועת שלום" ללא תוספת של האות למ"ד. כי בכל ה"עיתים" האחרים, כגון חלקו הראשון של הפסוק: "עת לאהוב ועת לשנוא" - כל דבר הוא נושא בפני עצמו. יש אפשרות לאהוב את האחד מבלי לשנוא את האחר, וקיים גם מצב הפוך, לשנוא אחד מבלי לאהוב את האחר. ולצורך כך באה למ"ד השימוש להפריד ביניהם ולומר, יש "עת" שעל האדם לשנוא, ומאידך יש "עת" לאהוב. אולם בשני ה"עיתים" מלחמה ושלום, אין אפשרות לאחד בלא האחר, משום שכדי להגיע אל השלום ושלמות יש צורך מקדים במלחמה, שמתוכה יבוא השלום, ולכן אין כל מקום לתוספת למ"ד השימוש להפריד בין השנים [על דרך זו מיושבים דברי קהלת (ג, ד) "עת ספור ועת רקוד", ללא תוספת למ"ד השימוש. שכן החיים במהותם מכילים את שני הזמנים גם יחד, ואין אחד ללא השני. אין מות שלא קדמו לו החיים, וגם לעת שמחה וריקוד קודם צער, כדברי חז"ל (שבת קל, א) "ליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא"].

ומעתה מבוארים דבריו של בעל הטורים "שלום בגימטריא עשו", כי כדי להגיע לשלום יש לזכור שמלחמה כמלחמת יעקב ועשו, היא חלק בלתי נפרד מהשלום, ולמעשה זו היא הדרך לשלום ולשלמות.

כל הדברים שנקראו "שלום" שלמותם באה מכח ההתנגדות אליהם

ז. על פי האמור נפתח לנו פתח להבין בתוספת עומק, את משמעות קריאת השם "שלום" לדברים שנזכרו לעיל, ונבארם:

התורה נקראת "שלום". כתב השפת אמת (פרשת קרח, תרנ"א) וז"ל: "כתיב (במדבר כא, יא) בספר מלחמות ה' את והב בסופה, ודרשו חז"ל (קידושין ל, ב) אב ובנו שעוסקין בתורה נעשו כאויבים זה לזה ובסוף נעשו אוהבים, ע"ש. וזהו פירוש מחלוקת לשם שמים, ואז נקראת מלחמות ה', לכן סופה להתקיים, זה ה'והב בסופה'. כי באמת **שלום** **שהוא מידה טובה הוא גם כן מתוך המחלוקת**, שהרי לא שייך שלום רק בין ב' צדדים. אבל [אם] הוא במחלוקת שלשם שמים זוכין אל השלום. כי באמת כל אדם יש לו דיעה מיוחדת בתורה, וכל בעל מחלוקת צריך לידע כי גם

לחבירו יש דיעה אחרת ולא להיות עומד על דעתו רק לבקש האמת, ואז השי"ת מאיר עיניהם ונעשה השלום מתוך המחלוקת".

לפנינו, כי השלמות בלימוד התורה באה לאחר ה"מלחמה", מלחמתה של תורה. לאחר שהתפרצה המחלוקת בתורה בכל עוזה, אם היתה לשם שמים, סופה להתקיים, משום שכל אחד מהצדדים תרם את חלקו לבירור האמת, והשילוב ביניהם יצר את ה"שלום" - שלמות.

שבת ומילה נקראו "שלום", והדברים מבוארים היטב על פי מה שכתב השפת אמת [הובא לעיל **אות ב**] ש"חתימת ברית קודש נקרא שלום, כמו שבת שנקראת שלום. כי השלמת הבריאה היתה בשבת, וכמו כן ממש סיום יציאת האדם הוא המילה". כלומר, האדם נברא חסר, וכדי להגיע לשלמות צריך להסיר ממנו את הערלה, ורק כך הוא מגיע לשלמות, וכמאמר חז"ל (נדרים פ"ג משנה א) "גדולה מילה, שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנאמר (בראשית יז, א) היתהלך לפני והיה תמים".

וגם השבת באה לאחר ששת ימי החולין, היא שלמות הבאה לאחר "מלחמת הקיום" בימי המעשה, כאשר טרודים על המחיה ועל הכלכלה, ואז בבוא השבת מתקדשים ומתעלים לדרגת השלמות - "שלום".

ויש להוסיף על פי מה שכתב השפת אמת (פרשת פנחס, תרמ"ו) וז"ל: "איתא בגמרא (שבת יב, ב) מתנה טובה יש לי בבית גנזי שבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם כו', והיא עצמה השלום שניתן לפינחס **דשבת שלום** איקרי. והענין דשבת הוא מעין עולם הבא, כי בעולם הזה חסר השלימות, כמ"ש במקום אחר, **ולכן שבת צריך הכנה**". ומבואר כי השבת היא שלמות מעין העולם הבא, ולכן כשם שכדי לזכות לחיי העולם הבא יש צורך בהכנה ראויה בזמן העולם הזה, כך גם כדי לזכות בהארת קדושת השבת צריך להתכונן מבעוד מועד. וזוהי בחינת ה"שלום" - שלמות, של השבת הבאה מתוך ההכנה המקדימה בימי המעשה.

ירושלים נקראה "שלום". בדברי חז"ל (ב"ר נו, י) מבואר טעם קריאת שמה של ירושלים: "אברהם קרא אותו יִרְאָה, שנאמר (בראשית כב, יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יִרְאָה. שם קרא אותו שלם, שנאמר (בראשית יד, יח) ומלכי צדק מלך שלם. אמר הקב"ה אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם - יראה שלם, ירושלים". גם כאן רואים אנו כי מהותה של ירושלים הוא שילוב בין "יראה" ו"שלם" - שלמות הבאה לאחר שילוב ומיזוג בין תכונות שונות. דברי ימיה של ירושלים מוכיחים כי מיום הווסדה, ירושלים היא עיר שעברו עליה אין ספור מלחמות בין לאומים ודתות, ורק לעתיד לבוא היא תהיה שלמה, בביאת משיח צדקנו.

יוסף הצדיק הוא בבחינת "שלום". והסבר לכך, כי שלמותו של יוסף התגלתה לאחר המחלוקת שהיתה לו עם אחיו, וכדברי השפת אמת (פרשת קרח, תרנ"א) "כי באמת כל אדם יש לו דעה מיוחדת בתורה, וכל בעל מחלוקת צריך לידע כי גם לחברו יש דעה אחרת ולא להיות עומד על דעתו רק לבקש האמת, ואז השי"ת מאיר עיניהם ונעשה השלום מתוך המחלוקת. ואמת כי בסופה הוא בחינת השלום בחינת יוסף הצדיק".

אות י' ואות ו' הם אותיות "שלום". וביאור הדברים, באות י' מבטאים את הפועל בצורת עתיד, והאות ו' מחברת בין מילים [ו' החיבור]. נמצא כי שילוב האות י' והאות ו' מחברת בין עבר, הווה ועתיד, וכאשר חיבור זה קיים יש שלום ושלימות.

* * *

ה"שלום" בחודש אב - נחמה הבאה לאחר החורבן

ח. על פי המבואר אין כל סתירה בין המאורעות של חודש אב - חמש הפורעניות והמלחמות שהיו בחודש זה, ובין לשון השמחה המכוונת כנגד חודש זה - "שלום". וגם אין סתירה בין תאריך פטירתו של אהרן הכהן שהיה אוהב שלום

ורודף שלום, בראש חודש אב, לפורענויות והצער שבחודש אב. כי אדרבה, הרי ה"שלום" בדרגתו המושלמת בא לאחר המלחמה. ואין כל ניגוד בין המלחמה והשלום, משום שניגוד זה הוא הדרך אל השלמות.

ומובן מדוע שבט שמעון מתייחס לחודש אב, ואין כל סתירה בין שמעון שכליו "כלי חמס" לחודש אב המסמל שלום, וכפי שהוכיח סופו של שמעון על תחילתו, כמבואר בדברי רש"י על הפסוק (בראשית מט, ז) "אחלקם ביעקב אפיצם בישראל", וז"ל: "אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון כדי שיהיו נפוצים". והיינו כאמור, שהמלחמה סוללת את הדרך לשלום, וכך נהג שמעון, שמלחמתו בשכם הכשירה אותו בסופו של דבר להיות איש שלום מלמד תינוקות של בית רבן.

והאמת היא, שזהו גם מהלך חודש אב, שתחילתו יגון ואנחה, וכדברי המשנה (תענית פ"ד מ"ו) "משנכנס אב ממעטין בשמחה", וסופו ימי ששון ושמחה, עליהם נאמר "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים" (שם משנה ח). והדברים מתאימים עם המבואר, שהשלמות והשלום באים לאחר מדון ומלחמה, ולפיכך אף הנחמה והגאולה השלמה בט"ו באב, באה רק לאחר השבר והצער של תשעה באב.

גם שם החודש "אב" מרמז על מהלך זה, כשם שהאב מייסר את בנו כדי לחנכו ולהעמידו על הדרך הנכונה, וכאשר הבן חוטא לעיתים האב אפילו מכה או מכאיב לו - אולם ברור לכל כי ייסורים אלו אין מטרתם לצער בלבד אלא לתקן, ולהוביל את הבן אל השלמות, וכמאמר החכם מכל אדם (משלי יג, כד) "חושך שבטו שונא בנו". כך היא גם מהותו של חודש אב, שהמאורעות המצערים של תחילת החודש, החורבן והגלות, עתידים להוביל את עם ישראל אל השלמות ואל השלום המיוחל בביאת הגואל.

וברור אפוא כי "שלום" הוא מלשונות **השמחה**, שכן אין לך שמחה גדולה יותר מהצטרפותם של הניגודים לכדי יצירה מושלמת.

השגת השלום ב"רדיפה" אחריו שלב אחר שלב

ט. לפי המבואר, שהדרך אל השלום והשלמות עוברת במשעולי האבל והיגון, יובנו דבריו של המאור ושמש (רמזי ט"ו באב) שכתב כי היושבים בחושך צריכים "להסתגל" למצבם החדש באור, וז"ל: "ויראה לרמוז בזה כי הנה החודש אב תחילתו קשה עד אחר ט' באב. ובשבת נחמו, הגם שהשכחות חלף והלך לו, האורות אין מתחילין להתנוצץ עד ט"ו בו. ואז התגברות הדינים, ובט"ו בו מתעוררים הרחמים. וצריכים אנו להמשיך אורות העליונים מעט מעט, כמי שישב במערה כמה זמנים, באם פתאום יצא מן המערה לאור השמש בצהרים, ישחית מאור עיניו שלא יוכל לסבול את האור, כי יהלך, רק צריך להרגיל את עצמו מעט מעט עם האור. כן הדברים ההוא שתמוז וחצי אב הוא עת התגברות הדינים והעולם חשך בעדם, ובט"ו באב מתחילים האורות להתנוצץ וצריכים אנו להמשיכם מעט מעט עד שנסיר כל המסכים המבדילים".

כלומר, בדומה לאדם הנמצא בחושך שצריך להיזהר שלא להיחשף לאור בבת אחת, כך גם הדרך לצאת מחשכה רוחנית לאורה היא איטית ומתמשכת ולא נעשית בין רגע. והטעם לכך מוסבר לפי האמור לעיל שהשלום האמיתי מגיע לאחר מלחמה, ורק לאחר מעבר איטי ומתמשך בין המצב הקודם למצב החדש. ובשל כך גם המעבר מהאור לחושך צריך להעשות בזהירות ובעקביות.

"שלום" הוא מתנה שנתן הקב"ה, כדברי חז"ל (ויקרא רבה לה, ח) "אמר ר' יונתן ג' נתנו מתנה לעולם, ר' עזריה בשם רשב"ל אומר אף השלום, דכתיב ונתתי שלום בארץ". ומתנה, בנוהג שבעולם, בדרך כלל לא ניתנת בלא שום סיבה, ואין "ארוחות של חסד" [באנגלית: no free lunch]. ומכאן נלמד שכדי לזכות ב"מתנת" השלום צריך להיות "אוהב שלום ורודף שלום". להיות ראויים לקבל את מתנת השלום, שאיננה באה סתם כך, צריך הכנות מראש. צריך להתכונן גם לאפשרות של צער ומלחמה, אשר מובילים לבסוף אל שלמות.

ונראה כי שני הדברים הנ"ל משלימים האחד את השני, והדרך להשגת השלום והשלמות היא בעבודה איטית ויסודית, שלב אחר שלב. כדי שהשלום יהיה בר קיימא והוגן, דרושה עבודה מקיפה ויסודית שעשויה להימשך זמן רב, אך הדבר משתלם, וראוי לעמול עליו.

השמות

רבי יוסי הגלילי אומר גדול הוא השלום, שבשעה שמלך המשיח נגלה לישראל אין פותח אלא בשלום שנאמר (ישעיה נב): "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום". רבי יוסי הגלילי אומר: גדול הוא השלום, שבשעת מלחמה אין פותח אלא בשלום שנאמר (דברים כ): "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום".

חז"ל משייכים את השלום בכל התחומים:

"אמר ריש לקיש, גדול הוא השלום שאמר הכתוב דברים של בדאי ליתן שלום בין יוסף לאחיו בשעה שמת אביהן היו מתיראין שלא ינקום להן, ומה אמרו לו (בראשית נ): "אביך צוה לפני מותו לאמר כה תאמרו ליוסף", ואין אנו מוצאים שצוה יעקב אבינו? אלא אמרו הכתובים דברי בדאי מפני דרכי שלום. דבר אחר, חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה לציון שנאמר (תהלים קכב): "שאלו שלום ירושלים". דבר אחר, חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה בשמים שנאמר (איוב כה): "עושה שלום במרומיו". דבר אחר, חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה לקרובים ולרחוקים, שנאמר (ישעיה נז): "שלום שלום לרחוק ולקרוב". דבר אחר, חביב הוא השלום שלא נתנו הקדוש ברוך הוא לרשעים שנאמר (שם מח): "אין שלום אמר ה' לרשעים". דבר אחר, חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה לפנחס בשכרו, שנאמר (במדבר כה): "הנני נותן לו את בריתי שלום". דבר אחר, גדול השלום שאין הקב"ה מבשר את ירושלים שיהיו נגאלים אלא בשלום, שנאמר (ישעיה נב): "משמיע שלום" וגו'. דבר אחר, אמר ר' לוי חביב הוא השלום, שכל חותמיהם של ברכות אינן אלא בשלום, קריאת שמע חותמת בשלום: "פורס סוכת שלום", התפלה חותמת בשלום, ברכת כהנים חותמת: "וישם לך שלום". דבר אחר, חביב הוא השלום שאין הקב"ה מנחם את ירושלים אלא בשלום מנין שנאמר (ישעיה ס): "הנני נוטה אליה כנהר שלום". אמר דוד מבקש הייתי לשמוע מהו שיחתו של הקב"ה על ישראל ושמעתי שהיה עסוק בשלומן שנאמר (תהלים פה): "אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו" וגו'. אמר רבי שמעון בן חלפתא: ראה מה חביב השלום, כשבקש הקב"ה לברך את ישראל לא מצא כלי שהוא מחזיק כל הברכות לברכן בו אלא השלום, מנין שנאמר (תהלים כט): "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". (דברים רבה ה' יד).

בספרי פרשת נשא (פיסקא מב) מוצג השלום כעמדת מפתח בסיסית לכל: "גדול השלום ששינה מעשה שרה שנאמר (בראשית יח): "ואני זקנתי". גדול השלום ששינה קדוש מפני שלום. גדול השלום ששינה מלאך מפי שלום...

"רבי אלעזר אומר גדול השלום, שלא טענו הנביאים בפי כל הבריות אלא שלום. [השלום חותם את ששת סדרי המשנה (עוקצין פרק ג')]: "רבי שמעון בן חלפתא אומר: גדול השלום, שאין כלי מקבל ברכה אלא שלום, שנאמר (תהלים כט): "ה' עוז לעמו יתן" וכו'. רבי אלעזר הקפר אומר: גדול השלום שאין חותם כל הברכות אלא בשלום שנאמר (במדבר ו'): "יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ישר ה' פניו אליך וישם לך שלום"...

"גדול השלום שניתן לעושי תשובה שנאמר (ישעיה נז): "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב... גדול השלום שניתן לאוהבי התורה שנאמר (תהלים קיט): "שלום רב לאוהבי תורתך". גדול השלום שניתן לענווים שנאמר (תהלים לו): "וענווים ירשו ארץ ויתענגו על רוב שלום". גדול השלום שניתן ללומדי תורה שנאמר (ישעיה נד): "וכל בניך למודי ה' רב שלום בניך". גדול השלום שניתן אל עושי צדקה שנאמר (ישעיה לב): "היה מעשה הצדקה שלום". גדול השלום ששמו של הקב"ה קרוי שלום שנאמר (שופטים ו): "ויקרא לו ה' שלום". רבי חנניה סגן הכהנים אומר גדול השלום ששקול כנגד כל מעשה בראשית שנאמר (עמוס ד): "כי הנה יוצר הרים ובורא רוח", (ישעיה מה): "עושה שלום ובורא רע". גדול השלום שהרי עליונים צריכים לו שנאמר (איוב כה): "המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו". והרי דברים קל וחומר ומה במקום שאין איבה ותחרות ושנאה ובעל דבבא צריכים שלום ק"ו למקום שיש בו כל המדות הללו..."

כדי ליישב את הדברים נקדים בדין על האירוע הפותח את היום הראשון של החודש – יום ההילולא של אהרן הכהן. מעורבותו של אהרן הכהן בחטא העגל היא מופלאה ביותר, כיצד התגלגלו הדברים שדווקא אהרן הכהן, הנבחר מכל עם ישראל בכללם ומשבתו – שבט לוי בפרט, לעמוד לשרת בבית המקדש, לפתחו רובץ חטא העגל על כל צעד וישל, חטא עבודה זרה, הסותר כביכול, את מהותו של הקדוש ברוך הוא, ועומד ומקטר על עם ישראל ובראשם על אהרן הכהן, עד שהרבה מעבודות הקודש למן היום נטות המשכן ועד למצוות פרה אדומה, והעולה על כולן, עבודת יום הכיפורים שהרבה מפרטי הדינים נקבעו במתכונתם, דווקא בגלל חטא העגל? ייתכן ומקודם יש להבין, מהו המהות של "שלום".

ולאור זה, הרי שהשלום אינו רק מדה פרטית, אלא מדה הכוללת, בה תלוי כל קיום הבריאה. ועל כן גדול השלום ששמו של הקדוש ברוך הוא שלום, וימחה שמי על המים כדי להטיל שלום, וה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, כי זה הכח שמעמיד ומחזיק את כל הבריאה. "ובעבודת ישראל מבאר על דרך זה ענין עושה שלום במרומיו, שמלאכי מרכבה, דהיינו מיכאל מימין מהלל וגבריאל משמאל ממלל, הרי הם כוחות מתנגדים, זה עושה בחסד והשני מתגבר בגבורה, ועם כל זאת, שלום במציצתם, ומתאחדים כולם כאחד לעשות רצון קונם, כי בעבודתם אין כוונתם לעצמם אלא לכוונה העליונה של בורא כל העולמים שרצונו שתהיה מזיגה של חסד וגבורה, וכל אחד מהם מתכוון שיצא כבוד שמים ממדתו, וממילא שלום ביניהם ונותנים באהבה רשות זה לזה, למרות שלכל אחד מהם מדה אחרת ועבודה אחרת, כי כל כוונתם להקדיש ליוצרים..." ועל פי זה יש לבאר גם בענין מדת השלום, שכאשר ישראל מתנהגים בשלום ואחדות, זה מביא שלום בכל הבריאה, שלום במרומים בין מלאכים ושרפים, ושלום בין ישראל לאביהם שבשמים. וזהו פירושו: עושה שלום במרומיו וכו', שכאשר יש שלום בישראל, עושה הקדוש ברוך הוא שלום במרומיו בין מלאכים ושרפים ונהיה שלום בכל העולמות העליונים...

"ומשום כך הפליגו חז"ל במעלת השלום שגדול כח השלום, שהוא קיום כל הבריאה, וכל העולמות העליונים מחכים לשלום בין ישראל, שכאשר ישראל מתנהגים בשלום, הרי זה מביא שפע ברכה בכל העולמות העליונים. וזה מה דאיתא, שבית המקדש חרב מפני שנאת חנם, כי כאשר ישראל אינם מתנהגים בשלום, גורמת השנאה לסתירות בבריאה וממילא נהיה חורבן. ומאידך מצינו בקבלת התורה, שראשית מתן תורה היתה על ידי "ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד", כי כאשר יש שלום בישראל מלמטה, ממילא יש התאמה בבריאה מלמעלה, שניתן להגיע למדרגות הגבוהות ביותר ועד לקבלת התורה..."

"ובזה יש לפרש מאמר הלל: "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום", שלכאורה מיותר אומרו: הוי מתלמידיו של אהרן, שהיה די לומר: הוי אוהב שלום ורודף שלום. אלא דאהרן הכהן היה שושבינא דמטרוניא, שעבודתו היתה לעשות שלום בין הקדוש ברוך הוא וישראל, שזוהי עבודתו של הכהן הגדול, וענין זה תלוי באם ישראל מתנהגים בעולם הזה בשלום זה עם זה, אז יש שלום בין הקדוש ברוך הוא וישראל. ועל זה נאמר: הוי מתלמידיו של אהרן, ללמוד מדרכו של אהרן שראה בשלום את חזות הכל, שכל הבריאה תלויה בשלום. וזהו ענין ההכנה לקבלת התורה שהיתה על ידי: "ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד". כי ישראל היו אז משוקעים במ"ט שערי טומאה, ובמצב כזה הדרך היא כמו שאמרו חז"ל במדרש (במ"ר יא, ז, ספרי נשא מב), שאפילו אם ישראל עובדי עבודה זרה, כאשר שלום ביניהם, אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם, ועל כן לא היתה יכולה להיות הכנה יותר גדולה לקבלת התורה מאשר על ידי כח השלום, ועל ידי: 'ובאו כולם בברית יחד', וזו 'לנעשה ונשמע אמרו כאחד', כמבואר בדברינו שמשמעות נעשה ונשמע הוא התבטלות גמורה להשם יתברך, והדרך להשיג זאת היא על ידי המדה של שלום, כי העבודה להגיע לשלום היא התבטלות.

"כל שורש המחלוקת נובע מישות, שכאשר האדם הוא יש, וישותו תופסת כל מעייניו, אז עומד הוא בתוקף על ענייניו, ומה נגרם המחלוקת, ואפילו ברוחניות יש מציאות של ישות רוחנית הנובעת גם-כן משורש הישות, שמתוך כך הוא עומד בתוקף על דרכו. וכנגד זה המדה של שלום היא על ידי ביטול הישות בבחינת 'אין', כמו שכתוב (שמות טז, ז-ח): "ונחנו מה", שמשם ואהרן היו בבחינת 'מה', שאינם כלום, וכחכנה לקבלת התורה היו צריכים לביטול הישות בבחינת 'אין', וזאת השיגו על ידי: 'ויחן שם ישראל – בלב אחד כאיש אחד', שמתוך כך הגיעו להתבטלות של 'נעשה ונשמע'. ולפיכך בשעה שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע', נתן להם הקדוש ברוך הוא את התורה ואת השלום. כי שני ענינים אלו תלויים בהתבטלות, וכמאמר חז"ל (ברכות ג, ב): "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה" (אבות פרק ו משנה ד) "כך דרכה של תורה פת במלח תאכל". שמבטל את כל ישותו על התורה. וכן השלום תלוי בביטול הישות. וכיון שהגיעו להתבטלות של 'נעשה ונשמע' וכו' לשתי המדרגות של 'ה' עוז לעמו יתן - ה' יברך את עמו בשלום".

" ואמת כי בסופה הוא בחינת השלום בחינת יוסף הצדיק. וכן הוא בעולם הזה שכל התולדות באין מזו"נ ויש לכל אחד ענין מהופך דכתיב כנגדו. ומכל מקום שניהם לדבר אחד מתכוונים ונעשה שלום בסוף... "ובאמת השלום אינו בעולם הזה רק בכח סייעתא דשמיא, כמו שאיתא במדרש בראשית (בר"ר ח' ח, ח): "אמת ושלום אמרו אל יברא דכולא שקרים וכולא קטטה". ולכן האוחז במחלוקת יותר מדאי אין לו קיום בעולם. ומשה רבינו ע"ה זכה לתורת אמת. ואהרן זכה לבחינת השלום. וקרה היה היפוך אהרן בעל מחלוקת..."

"אבל הענין הוא כנ"ל, כי העולם הזה חסר השלימות. ולכן הארץ צריכה לקבל גמר השלימות מן השמים והוא שהיה העולם חסר מנוחה. ונפתח הפה בבוא השבת לקבל השלמה מלמעלה. כמו שאנו מקבלים השבת כמו כן כלל הבריאה מצפה אל השלימות הבא בשבת. והוא דביקות הכל בשורש ואז זוכין גם בעולם הזה לאמת ושלום אף על פי שהוא עלמא דשיקרא וקטטה. וקרה ועדתו שלא רצו בשלום נבלעו בשאול. וזה השלימות הבא מלמעלה ניתן לבני ישראל, ולכן נקראים השולמים. כי הקב"ה עושה שלום בעולם שנה נפש" וכו'... (שפת אמת).

לפי זה נבין את מדרש חז"ל: "אמר ר' יוסי הגלילי, גדול הוא השלום, שאפילו בשעת מלחמה אין פותחין אלא בשלום שנאמר (דברים כ', י'): "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום" (ויקרא פרישה ט פסקה ט: דרך ארץ זוטא – פרק השלום). אכן כך הם פני הדברים, המלחמה אינה מהווה כל סתירה לשלום, אדרבה, רק כאשר מתגלה סכסוך בין אומות ויוצאים להילחם, רק אז ייתכן להגיע לשלום כנה ואמיתי. לכן כל עוד לא יצאת מלחמה, אין כל מקום לקריאה לשלום, כי אין לכך כל ערך. רק לאחר שהתגלה הסכסוך שהגיע עד כדי: "כי תקרב אל עיר להלחם עליה", שהגיע עת מלחמה, רק אז – "וקראת אליה לשלום", יש ערך לקריאת השלום, כי רק אז יכול להיות שלום בר קיימא.

מכאן גם קביעת יום פטירתו של אהרן הכהן בראש חודש אב, שהוא חודש מה ונמנה. התורה מדגישה לנו בזאת (במדבר לג, לח): "ויעל אהרן הכהן אל הר ההר ... בחודש החמישי באחד לחודש". עלייתו של אהרן הכהן זומנה דווקא לתחילת החודש המר – "באחד לחודש", לבשר את נצחיות השלום הטמונה במהותו, ללמדנו, שגם בחודש זה הרומו על דינים, לבסוף השלום היא זו שתזכה ונתצח.

ה"שפת אמת" מבאר, שמחשבת בלעם בצאתו למלחמה עם בני ישראל, נגזרה מפטירתו של אהרן הכהן, מתוך סבירות שברכת השלום שהייתה המוטיב של אהרן הכהן, שוב לא תשרור, והוא יוכל לקבל את היהודים ולהזיק אותם. בהמשך דבריו הוא מבאר שלכן נתן הקדוש ברוך הוא בלבו לשלוח לקרוא את בלעם שכוחו בפיו, כדי שמשוה רבנו, שגם הוא נודע בכח הפה, כלשה"ק: "ובפה עדיין היה כוחו של משה רבנו ע"ה בשלמות", גם אם הכח הרשמי של אהרן הכהן לא היה, אבל בכח הפה של משה רבנו, הוא יכול היה להכניע את בלעם, עד כדי החזרת כח השלום של אהרן הכהן לקדמותו. כפי שמסיים את דבריו: "וזהו שכתוב (מכה ו', ה'): זכר נא מה יעץ בלק כו', שהיה הכל נצח מן השמים לטובת בני ישראל" (שפת אמת פרשת בלק – תרנ"ז-תרנ"ח).

הרמזים השונים שניתנו לבלעם, כולם באו ללמד על הנצחיות של עם ישראל בהיותו למעלה מן הזמן ולמעלה מן הטבע, המורה על כך, שבכל מקרה בסופו של דבר יתעצם כח השלום ויתגבר על הכל. בלק לא הבין, שפטירתו של אהרן הכהן המסומל כאיש "השלום", גם אם הוא מראה על חולשה מסוימת, אבל אין זו אלא חולשה זמנית, כפי שהתברר, שאכן בלק לא הצליח במזימתו, ולמרות הכל, מידת השלום נשארה חקוקה בעם ישראל, המלווה אותו לכל אורך הדרך.

מכאן גם הרמזים הנוספים המפורטים במהלך פרשת בלק, כפי שהם מתבארים בדברי ה"שפת אמת" הפורט את הדברים בדבה"ק: "איתא (במד"ר ב', יד) שרמזו לו: אתה מבקש לעקור אומה החוגגת ג' רגלים בשנה. והענין הוא כי קידוש הזמנים שנמסר לבני ישראל הוא עדות כי בני ישראל למעלה מן הזמן". (שפת אמת פרשת בלק – תרנ"ד).

עוד שם: "עוד רמז בג' רגלים שבהם יורדין הברכות על כל השנה והם ג' ברכות שבברכת כהנים בחינת ג' אבות. "ויברכך" בחינת אברהם, לכן כתיב: "וישמרך", שצריך שמירה מפסולת דישמעאל. "יאר" בחינת יצחק וצריך חנינה כי הוא מדת הדין. ויש לומר נמי להיפוך, "ויברכך" בחינת יצחק ו"יאר" בחינת אברהם. אכן "ישא" הוא בחינת יעקב, והוא עצם הברכה. וכיון שנמסרו הרגלים לבני ישראל, הברכות בידם. ויתכן גם כן לומר כי אהרן הוא שורש הברכות כדאיתא (ספרא, מכילתא דמילואים, א): וישא אהרן את ידיו כו' מכאן זכה לברכת כהנים. וכיון שנסתלק אהרן נולד ערעור על הברכות ורצה אותו הרשע לקללם והוצרך להיות אז התהפכות הקללה לברכה".

יסודות הברכה הטמונות בשלום, לא התנדפו בפטירת אהרן, נכון, בלק ובלעם בקשו לנצל את הסתלקותו של אהרן הכהן, כדי לערער את יסודות השלום. אבל הכח של האבות הקדושים הטמונים בברכת כהנים – יסוד ברכת השלום, המלווה את עם ישראל בכל שנות קיומם, סייע בעדם לקבע מחדש את ברכת השלום.

על אף שחז"ל כוללים את כל שלושת השלומות יחד, למרות זאת הם מציינים את מספרם – "שלוש שלומות הן", כלומר, השלום הוא דבר כוללני, אבל הוא עדיין נפרד לשלושה קטגוריות. בהקדמת "שב שמעתתא" מביא את דברי הרשב"ץ, שביסוד קיים מהות של הרכבה שכנית [-] שני שכנים שהתחברו יחד] ויש הרכבה מזגית [-] יין ומים שהתערבבו זה בזה, עד שהפכו להיות משקה אחד. שלום של ציפורים, הוא שלום שכני, הציפורים מתארגנות יחד לנסיעה משותפת – חיבור של שני שכנים. שלום של נהר, הוא שלום מזגי שהיא דרגה גבוהה יותר, שכל טיפה וטיפה של גשם היורד משמים, כמו מעיינות ופלגי התהום הנובעות מעמקי הקרקע, מתמזגים לפלגים ויובלים, עד שמתהווה מהם נהר גדול. השלום השלישי – שלום של קדרה, הוא נעלה ביותר. שכן הנהר הוא הומוגני, זורמים בו מים ממקורות שונים ונשארים בתכונתם – מים. לא כן התבשיל שבקדרה המורכב מחומרים ותבלינים מנוגדים, העושים שלום ביניהם להיות כל אחד מהם תורם את חלקו, וכאשר הם מתבשלים בתוך הקדרה המאחדת את הכל, יוצא תבשיל טוב ומבוסס.

בסגנון שונה מובא בשם ה"כתב סופר" בביאור דברי חז"ל אלו. ישנם שלשה סוגי שלום: שלום בית, שלום במדינה, שלום בעולם. קדרה רומזת לשלום בית, שהכל אוכלים מקדרה אחת. נהר רומז לשלום במדינה, כדוגמת הנהר הסובב הרבה במדינה, אבל אינו סובב את כל העולם. ואילו הציפור הנודדת ממקומה ומעופפת בכל העולם, רומזת על השלום העולמי. בכך הוא מבאר גם את דברי חז"ל (במד"ר יא): "שלום בכניסתך, שלום ביציאתך, שלום עם כל אדם". שלום בכניסתך, רומז על שלום בית. שלום ביציאתך, רומז על שלום במדינה. שלום עם כל אדם, רומז על שלום בכל העולם.